

УДК 37.013

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi49.245>

Козловський Ю. М.^{*},
orcid.org/0000-0003-1006-0130

Цюприк А. Я.^{*},
orcid.org/0000-0002-2921-7778

Зінчук І. В.^{*},
orcid.org/0000-0003-4639-9734

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО МОДЕЛЮВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ОСВІТІ

У статті розглядається моделювання едукативних систем як складний, багатоетапний процес. Складність організації таких систем підкреслює актуальність проблеми і настійливу необхідність її практичного вирішення. Проблемний підхід передбачає інтеграцію знань, здатних при взаємодії створювати якісно нові поєднання та раніше невідомі знання. Цей підхід є особливо важливим у професійній освіті, де фахівець повинен постійно оновлювати та коригувати свої професійні знання. Встановлено, що традиційні методологічні підходи до опису складних процесів не завжди враховують неоднозначність майбутнього, конструктивність хаотичного начала в еволюції систем, роль швидких процесів у розвитку складних структур тощо. У синергетичній картині світу, що нині встановлюється, розкривається складна природа нового, а освітні процеси є нелінійними системами – і дослідження їхньої структури не може обмежуватися вивченням окремих елементів. Суттєва особливість синергетичних систем полягає в тому, що на них можна впливати, змінюючи діючі на них зовнішні фактори: коли зовнішні фактори управління підтримуються сталими, можна враховувати їх у рівняннях, покладаючи сталими відповідні параметри. Дидактичні системи характеризуються структурною нестійкістю та наявністю корелятивних зв'язків, хоча до недавнього часу їх розглядали в основному як системи функціональні, а синергетика забезпечує методологічні основи розуміння шляхів розвитку освітньої системи, пояснює причини криз, надійність прогнозів тощо. Обґрунтовано, що використання ідей синергетики в дидактиці є одним з можливих напрямів розвитку її теоретичних основ, зокрема поєднання ідей інтеграції та синергетики дає можливість розвинути в дидактиці якісно нові напрями теоретичних та експериментальних досліджень. Креативний підхід трактує творчий потенціал як сутність, зміст людської натури. Педагогічні прогнози мають бути узгоджені з прогнозами у інших галузях. Доведено, що тільки за системного, комплексного підходу можна будувати реальні моделі та розраховувати на отримання достовірної і безперервної багатопланової прогностичної інформації, необхідної для оптимізації рішень. Синхронізація на засадах інтеграції навчального, виховного і наукового процесів у навчальному закладі, їх узгоджена взаємодія забезпечує самодостатність кожного процесу за умов їх самоподібності, що вимагає використання фрактального підходу.

Ключові слова: інтеграція, інтеграційний процес, моделювання, методологічні підходи, системний підхід, синергетичний підхід, креативний підхід, проблемний підхід, фрактальний підхід, прогностичний підхід.

Постановка проблеми. Сучасні інтеграційні процеси в освіті зорієнтовані на цілісний підхід до викладання змісту навчання, що вимагає активного використання методу моделювання у побудові систем професійного навчання. Водночас, моделювання гуманітарних процесів, до яких належать і едукативні системи, є складним та багато-

^{*}© Козловський Ю. М.

^{*}© Цюприк А. Я.

^{*}© Зінчук І. В.

етапним процесом і може бути реалізоване лише в рамках формалізації його складових частин. Особливу роль, під час створення таких моделей відіграє нині математичне моделювання. Едукаційна системи різного рівня та їх відповідні підсистеми доцільно описувати за допомогою різних змістово взаємозв'язаних моделей.

Одним з провідних напрямів сучасної освіти є інтеграція науки і освіти, а також інтегративні процеси у змісті, формах, методах та засобах навчання, які нині широко використовуються у педагогічній практиці та мають достатньо серйозне теоретичне обґрунтування.

На сучасному етапі гуманітарні науки, які швидко розвиваються, впритул наблизилися до використання методів точних наук і без їх допомоги неспроможні ефективно розвиватися. Зокрема, математичні методи дають можливість систематизувати складні гуманітарні системи, оцінити можливості їхнього моделювання та прогнозувати подальший розвиток. Все виразніше постає вимога використання в них математичних методів, і від того, як реалізується ця вимога, залежать перспективи цих наук.

Аналіз досліджень. У науково-педагогічній літературі досліджувалися питання методології освітніх процесів в контексті їх інтеграції (С. Гончаренко [3]), сучасні моделі освіти (Л. Мартинець [5]), результати моделювання гуманітарних процесів (В. Прісняков [7]), інтегративний підхід до використання засобів моделювання (З. Бондаренко, В. Клочко, С. Кирилашук [2]), інтеграція моделей в освіті та моделювання інтегративного наукового методу (Jacinta A. Opara [9]), інтегративні процеси та результативність інтеграції в освіті в освіті (Pelgrum W. J. [10]) та ін. Аналізувалися можливості загальнонаукових підходів до моделювання в освіті, зокрема загальна теорія систем (Л. Берталанфі [1]), основи синергетики (Е. Князева [4], Н. Haken [8]), творчий потенціал людини (В. Моляко [6]) та ін. Водночас, традиційні підходи до опису складних процесів не завжди враховують неоднозначність майбутнього, конструктивність хаотичного начала в еволюції освітніх систем, роль швидких процесів у розвитку складних структур тощо. Це зумовлює потребу глибшого аналізу щодо дослідження та використання методологічних підходів у моделюванні освітніх процесів, першочергово інтеграційних.

Мета статті – обґрунтування та опис моделювання інтеграційних процесів в освіті на засадах таких методологічних підходів як системний, синергетичний, креативний, проблемний, фрактальний та прогностичний.

Виклад основного матеріалу. Як правило, соціальні системи значно складніші, ніж типові фізичні системи. Це багаторівневі структури, які не тільки вертикально підпорядковані, але можуть перетинатися, утворюючи горизонтальні зв'язки (сім'я, школа, університет, фірма тощо). У критичному стані системи можуть одночасно змінювати багато характеристик, причому не завжди можливо відділити «швидкі» змінні від «повільних». Такі структури давно вивчаються соціальними науками на якісному рівні, й, здавалося б, через зазначені труднощі не допускають кількісного аналізу. Водночас, існують численні спроби формалізації соціальних, зокрема, педагогічних систем.

Оскільки навіть найскладніша модель не може дати повного уявлення про об'єкт, перспективним є напрям побудови комплексних моделей на основі інноваційних підходів (фрактального, синергетичного, креативного тощо), а також проектування, спрямоване на створення моделей з використанням накопиченого досвіду, компонентами якого є конкретні моделі, зокрема комп'ютерні моделі та моделюючі середовища.

Освітні процеси є нелінійними системами, дослідження структури не може обмежуватися вивченням її окремих елементів, бо сума дій компонентних причин не дорівнює наслідку, що відповідає спільній дії.

Суттєва особливість синергетичних систем полягає в тому, що на них можна впливати, змінюючи діючі на них зовнішні фактори. Коли зовнішні фактори управління підтримуються сталими, можна враховувати їх у рівняннях, покладаючи сталими

відповідні параметри. До числа особливих властивостей синергетичних систем належить і стохастичність. Часова еволюція таких систем залежить від причин, які не можна передбачити з абсолютною точністю. Ціле вже якісно інше в порівнянні з тими, що увійшли до нього частинами, а виникаюче ціле видозмінює частини.

Структури, що об'єднуються, все більше наближаються до надорганізації, яка має місце при інтеграції необмеженої кількості структур і нескінченної нелінійності. Фундаментальний розв'язок є, по суті, математичним образом цієї надорганізації [4, с. 151]. Це означає, що не обов'язково по крихах збирати минуле, а достатньо знати, в якому фрагменті сьогоденної структури архаїчні елементи представлені в їх цілісності. Слід від всього того, що минуло, прихований у складних еволюційних структурах як непомітний, релаксивний фон. Також і сліди майбутнього присутні в середовищі як зародки того, що ще не сталося. Середовище в цьому сенсі виступає як носій майбутніх форм організації. Посилення нелінійності приводить до збільшення варіантів майбутнього розвитку, розширення можливостей, збільшення кількості майбутніх станів. Нелінійність у математичному сенсі означає певний вид математичних рівнянь, що містять шукані величини в ступенях, більших за одиницю, або коефіцієнти, що залежать від властивостей середовища. Нелінійні рівняння можуть мати декілька якісно різних розв'язків.

У освітніх системах флюктуації є особливо важливими, оскільки саме вони відображають різноманітні суб'єктивні чинники, котрі «заважають» формуванню чітких дидактичних теорій та принципів: індивідуальні особливості учнів, конкретні умови навчання, соціальні умови тощо. Освітні системи характеризуються структурною нестійкістю та наявністю корелятивних зв'язків, хоча до недавнього часу їх розглядали в основному як системи функціональні.

Таким чином, синергетика забезпечує методологічні основи розуміння шляхів розвитку освітньої системи, пояснює причини криз, надійність прогнозів тощо. У ряді випадків замість великого числа змінних можна розглядати рівняння для однієї змінної, а потім за допомогою принципу підпорядкування виразити всі змінні через цю одну, з допомогою якої і описати поведінку системи. Поеднання ідей інтеграції та синергетики дає можливість розвинути в педагогіці якісно нові напрями теоретичних та експериментальних досліджень.

Відповідно, синхронізація на засадах інтеграції навчального, виховного і наукового процесів у навчальному закладі, їх узгоджена взаємодія забезпечить самодостатність кожного процесу (чи кожної підсистеми) за умов їх самоподібності, що вимагає використання фрактального підходу.

Узагальнення, конкретизація та «ущільнення» наукової інформації збільшують ступінь організованості, впорядкованості та системності кожної галузі зокрема і всієї науки в цілому [1]. Такі поняття теорії систем, як цілісність, структура, елемент, організація перетворилися у загальнонаукові і стали основою системно-структурного підходу. Структура системи відображає взаємозв'язки в складових частинах системи та її будову. Детальне прогнозування всіх етапів побудови системи та встановлення механізмів зв'язків дає можливість опису її в певному стані. Зміни стану системи у часі та її прогнозування можна здійснити шляхом побудови динамічної системи.

Серед складних систем, до яких належить освіта, значний інтерес представляють системи зі зворотним зв'язком. Загалом, поведінка системи може посилювати зовнішній вплив (позитивний зворотний зв'язок) або послаблювати його (негативний зворотний зв'язок). Особливим випадком є гомеостатичні зворотні зв'язки, які нівелюють зовнішній вплив на систему.

Таким чином, усі елементи більш загальної системи повинні перебувати у гармонійному взаємозв'язку з елементами систем менш загальних. Такий підхід забезпечує оптимальне функціонування системи в цілому та досягнення поставленої мети. Незалежно від масштабів досліджуваної системи, першочергове завдання полягає

в систематичному встановленні зв'язків між елементами системи та дослідженні зовнішніх факторів впливу на неї.

Для визначення стану системи ми розглядаємо два типи параметрів: внутрішні та зовнішні, а також визначаємо передумови цілісного функціонування системи. Це передбачає встановлення взаємозв'язку між внутрішніми (мікроскопічними) та зовнішніми (макроскопічними) параметрами. Середовище системи – це сукупність об'єктів із їхніми істотними властивостями, що не входять в систему, але зміна яких може впливати на стан системи. Зовнішні об'єкти, які не впливають на істотні властивості системи, і на які система також не впливає, не можуть належати до середовища. Середовищем для даної системи можуть бути інші системи, які з нею взаємодіють, зокрема, системи вищого рангу.

Ідеї взаємодії систем і навколишнього середовища, висловлені на початку минулого століття, доцільно прийняти як важливі методологічні принципи дослідження складних динамічних систем. Ці принципи динамічних взаємодій систем із навколишнім середовищем можуть формувати основу спільного апарату структурних досліджень складних систем, які розвиваються.

Сутність побудови моделі інтегрованої освітньої системи полягає в цілісному описі та передбачає три етапи: постановка мети і завдань, побудова моделі та розв'язок поставленої задачі. Загалом розв'язання такого типу завдань передбачає комплексне дослідження, а метою побудови системи є вдосконалення та підвищення ефективності освітньої діяльності. Побудова не може претендувати на універсальність, а виступає лише одним із можливих варіантів опису та прогнозування діяльності. Водночас, пошук закономірностей розвитку та функціонування системи освітньої діяльності за допомогою її моделювання дозволяє внести корективи з метою вдосконалення існуючих та побудови нових систем.

Брак способів передбачення наслідків людської діяльності підштовхнув до пошуку прогностичної методології, яка й стала стрижнем постнекласичної науки. Усі моделі науки базуються на пояснюючій методології, що прагне встановити певні закономірності розвитку досліджуваних систем. З позицій онтології конкретної науки, більш загальним є поняття методології, яка може безконфліктно містити в собі риси парадигм, що змінюють одна одну. Тому в структуру парадигми включені цінності, на основі яких виникає єдність у науковому співтоваристві, що визначає її аксіологічний аспект. Таким чином, теоретична діяльність створює особливу реальність – наукову онтологію, що існує у формі теоретичного знання. У цьому виявляється безперечна спільність характеру пізнання у всіх сферах науки. Проте, сама дійсність, яку вони вивчають, різна, і тому не можна ігнорувати специфіку наук, щоб не зробити серйозних методологічних помилок.

Творчий потенціал розцінюють як сутність, зміст людської природи, причому здобути силу особистості можна тільки одним способом: розкривши й усвідомивши свій творчий потенціал. Виявити творчий потенціал далеко не просто, оскільки «це саме та система, яка абсолютно так само, як і підсвідомість, прихована від будь-якого зовнішнього спостереження. ... Творчий потенціал стає реальною, а не уявною, прогнозованою цінністю, лише реалізуючись у винаходах, конструкціях, книгах, картинах, фільмах тощо» [19, с. 4].

Нині існує значна кількість методів прогнозування та їх поєднання в різних методиках розробки прогнозів. Очевидно, що жоден окремо взятий метод прогнозування не може забезпечити необхідний ступінь надійності прогнозу. І, навпаки, в різних поєднаннях ці способи виявляються значною мірою ефективними. Важливим є розв'язання проблеми оцінки достовірності і точності прогнозу, тобто його верифікації. У цьому плані в літературі з прогностики рекомендується чітко розмежовувати категорії обґрунтованості та істинності прогнозу.

Якщо правильно спрогнозовано властивості, характеристики системи, і цей факт достовірно встановлений, то це означає, що у розпорядженні дослідника є адекватна в певному відношенні модель цієї системи, яка включає сукупність понять, характеристик опису системи, відношення між ними, а також процедури вимірювання. Звичайно, є чимало недоліків у апараті прогнозів, поки що їх методологічний інструментарій недосконалий: екстраполяція не є достатньо точною, має складності виявлення тенденцій та труднощі перенесення на той або інший термін випередження; експертна оцінка є завжди суб'єктивною; моделювання найчастіше є описовим. Однак, незважаючи на наявність таких об'єктивних чинників, поєднання цих методів на ґрунтовній методологічній основі дає вагомі результати.

Педагогічні прогнози мають бути узгоджені з прогнозами в інших галузях. Тільки за такого системного, комплексного підходу реально розраховувати на отримання достовірної і безперервної багатопланової прогностичної інформації, необхідної для оптимізації рішень. Очевидна складність організації таких системних і, в той же час, систематичних досліджень лише підкреслює актуальність проблеми і нагійну необхідність її практичного вирішення.

Висновки. Таким чином, традиційні методологічні підходи до опису складних процесів не завжди враховують неоднозначність майбутнього, конструктивність хаотичного начала в еволюції систем, роль швидких процесів у розвитку складних структур тощо. Доведено, що тільки за системного, комплексного підходу можна будувати реальні моделі та розраховувати на отримання достовірної і безперервної багатопланової прогностичної інформації, необхідної для оптимізації рішень. Обґрунтовано, що поєднання ідей інтеграції та синергетики дає можливість розвинути якісно нові напрями педагогічних досліджень. Креативний підхід трактує творчий потенціал як сутність, зміст людської природи, а педагогічні прогнози мають бути узгоджені з прогнозами в інших галузях. Моделювання інтегративних процесів та їх узгоджена взаємодія забезпечує самодостатність кожного процесу за умов їх самоподібності, що вимагає використання таких методологічних підходів, як фрактального, системного, проблемного та прогностичного.

Перспективним є науковий напрям побудови інтегративних моделей та інтеграції різних моделей на основі сучасних едукативних підходів, а також проектування, спрямоване на створення комп'ютерних моделей та інтегрованих моделюючих середовищ.

Список використаних джерел:

1. Берталанфи Л. История и статус общей теории систем. *Мир философии*: в 2 ч. Москва: Политиздат, 1991. Ч. 1: Исходные философские проблемы, понятия и принципы. 627 с.
2. Бондаренко З. В., Клочко В. І., Кирилашук С. А. Інтегративний підхід до формування професійних компетенцій майбутніх інженерів шляхом використання засобів математичного моделювання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Київ; Вінниця: Планер, 2016. Вип. 46. С. 114–117.
3. Гончаренко С. У., Кушнір В. Г. Методологічні особливості наукових поглядів на педагогічний процес. *Шлях освіти*. 2008. № 4. С. 2–10.
4. Князева Е. Н., Курдюмов С. П. Основания синергетики. *Человек, конструирующий себя и своё будущее*. Москва: Ком Книга, 2006. 232 с.
5. Мартинець Л. А. Сучасні моделі освіти: навч.-метод. посібник. Донецьк: [б.в.], 2015. 102 с.
6. Моляко В. О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема. *Обдарована дитина*. 2005. № 6. С. 2–10.
7. Прісняков В. Ф., Пріснякова Л. М. Про результати математичного моделювання гуманітарних процесів. *Педагогіка і психологія*. 2007. № 4. С. 62–74.
8. Haken H. Synergetics as a Tool for Conceptualization and Mathematization of Cognition and Behavior-How Far Can We Go? *Synergetics of Cognition*. (Eds. Haken H., Stadler M.). Berlin: Springer, 1990. P. 2–31.

9. Opara J. A. Bajah's Modeland of the Teaching and Learning of Integrated Science. *Journal of Basic&Applied Sciences*. 2011. No. 3 (1). P. 1–5.
10. Pelgrum W. J. Obstacles to the Integration of ICT in Education. *Results from a Worldwide Educational Assessment*. OСТО-University Twente, Enschede, The Netherlands-Computers&Education. 2001. Vol. 37. P. 163–178.

References:

1. Bertalanfi, L. (1991). Istoriiia i status obshchei teorii system. In *Mir filosofii* [History and status of general systems theory. World of philosophy]. (Vol. 2). Moskva: Politizdat [in Russian].
2. Bondarenko, Z. V., Klochko, V. I., & Kyrylashchuk, S. A. (2016). Intehratyvnyi pidkhid do formuvannia profesiinykh kompetentsii maibutnikh inzheneriv shliakhom vykorystannia zasobiv matematychnoho modeliuwannia [An integrative approach to the formation of professional competencies of future engineers through the use of mathematical modeling]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*, 46, 114–117 [in Ukrainian].
3. Honcharenko, C. U., & Kushnir, V. H. (2008). Metodolohichni osoblyvosti naukovykh pohliadiv na pedahohichni protses [Methodological features of scientific views on the pedagogical process]. *Shliakh osvity*, 4, 2–10 [in Ukrainian].
4. Kniازهva, E. N., & Kurdiunov, S. P. (2006). *Osnovaniia sinergetiki. Chelovek, konstruiruiushchii sebia i svoe budushchee* [Foundations of Synergetics. A person who constructs himself and his future]. Moskva: KomKniga [in Russian].
5. Martynets, L. A. (2015). *Suchasni modeli osvity* [Modern models of education]. Donetsk [in Ukrainian].
6. Moliako, V. O. (2005). Tvorchyi potentsial liudyny yak psykholohichna problema [Creative potential of a person as a psychological problem]. *Obdarovana dytyna*, 6, 2–10 [in Ukrainian].
7. Prisniakov, V. F., & Prisniakova, L. M. (2007). Pro rezultaty matematychnoho modeliuwannia humanitarnykh protsesiv [On the results of mathematical modeling of humanitarian processes]. *Pedahohika i psykholohiia*, 4, 62–74 [in Ukrainian].
8. Haken, H. (1990). Synergetics as a tool for conceptualization and mathematization of cognition and behavior-how far can we go? *Synergetics of Cognition*, 2–31 [in English].
9. Opara, J. A. (2011). Bajah's Model and the Teaching and Learning of Integrated Science. *Journal of Basic & Applied Sciences*, 3 (1), 1–5 [in English].
10. Pelgrum, W. J. (2001). Obstacles to the Integration of ICT in Education. *Results from a Worldwide Educational Assessment*, 37, 163–178 [in English].

Kozlovskiy Yu. M.,
orcid.org/0000-0003-1006-0130

Tsiupryk A. Ya.,
orcid.org/0000-0002-2921-7778

Zinchuk I. V.,
orcid.org/0000-0003-4639-9734

METHODOLOGICAL APPROACHES TO INTEGRATION PROCESSES MODELING IN EDUCATIONAL SYSTEMS

This paper gives an overview of educational systems modeling as a complex, multi-stage process. The complexity of the organization of such systems emphasizes the urgency of the problem and the need for its practical solution. The problem approach involves the integration of knowledge that can interact to create qualitatively new combinations and previously unknown knowledge. This approach is especially important in vocational education, where the specialists must constantly update and adjust their professional knowledge. It has been defined that traditional methodological approaches to the description of complex processes do not always take into account the ambiguity of the future, the constructiveness of the chaotic principle in the evolution of systems, the role of fast processes in the development of complex structures, etc. The currently established synergetic picture of the world reveals the complex nature of anything new, educational processes are nonlinear systems and the study of their structure cannot be limited to the study of individual elements. An essential feature of synergetic systems is the

fact that they can be influenced by changing the external factors acting on them: when external control factors are maintained constant, you can take them into account in the equations, setting the corresponding parameters. Didactic systems are characterized by structural instability and the presence of correlations, although until recently they have been considered mainly as functional systems, and synergetics provides a methodological basis for understanding the development of the educational system, explains the causes of crises, reliable forecasts and more. It has been substantiated that the use of ideas of synergetics in didactics is one of the possible directions to develop its theoretical bases, in particular, the combination of ideas of integration and synergetics gives the chance to develop qualitatively new directions of theoretical and experimental researches in didactics. The creative approach treats creative potential as the essence, the content of human nature. Pedagogical forecasts should be consistent with forecasts in other areas. It has been proved that only with a systematic, integrated approach it is possible to build real models and expect to obtain reliable and continuous multifaceted forecasting information needed to optimize solutions. Synchronization on the basis of integration of educational, educational and scientific processes in the educational institution and their coordinated interaction ensure the self-sufficiency of each process in terms of their self-similarity, which requires the use of a fractal approach.

Key words: integration, integration process, modeling, methodological approach, system approach, synergetic approach, creative approach, problem approach, fractal approach, prognostic approach.

Дата надходження статті: 07.05 2021 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Дутка Г. Я.

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi49.246>

Рускуліс Л. В. *,

orcid.org/0000-0003-2293-5715

Механцева В. М. *,

orcid.org/0000-0002-1728-0286

ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10-11 КЛАСІВ (ПРОФІЛЬНИЙ РІВЕНЬ)

У статті з'ясовано, що одне з магістральних значень в шкільному курсі мови має вивчення лексичного рівня української мови; наголошено, що формування лексичної компетентності відбувається в системно-інтегративних зв'язках лексики з фонетикою, граматиною, орфографією та стилістикою, бо слово є явищем багатогранним; успішне засвоєння лексичного рівня української мови залежить від урахування специфічних підходів, принципів, закономірностей навчання та добору методів і прийомів навчання; потрактовано поняття «лексична компетентність» у розвідках науковців та визначено її як високий рівень засвоєння лексичного рівня української мови, уміння володіти лексичними засобами відповідно до ситуації мовлення, беззаперечне дотримання лексичних норм, оволодіння словниковим запасом української мови, повага до українського слова, активне використання власне української лексики; простудійовано основні положення програми з української мови для учнів 10-11 класів (профільний рівень), у якій за пріоритетне визначено формування лінгвокультурологічної, соціолінгвістичної компетентностей, що сприятиме формуванню лексичної компетентності сучасного учня шляхом усвідомлення ним мови як національного феномену; схарактеризовано домінуючі завдання лінгвістичної (мовної) та соціокультурної змістових ліній; проаналізовано класифікацію лексичних вправ, до яких уналежено: власне

*© Рускуліс Л. В.

*© Механцева В. М.